

ھۆزانتان سالجى بەخشى

■ محەممەد عەبۇللا ئامېدى

ھۆزانتان سالجى بەخشى ئىكەن ھۆزانتان دەھرا ئامېدىيى ۋە دەھرا ئامېدىيى داخىبار بوويە ۋە ھەر ژ گەنجاتيا خۇ چەك ۋە قەلەم كرى نە ئارمانجا خۇ ۋە لدويڭ ئازادى ۋە سەر بەخويا كوردستانى گەريايە ۋە ھەتا مرنا خۇ ل دويىرى ۋە لاتى خۇ كوردستانى ژايە ۋە دەمى مروف ھۆزانتان ۋى دخونين مروف ھەستى ب خەريبيى ۋە دويىر ژ ۋە لاتى كوردستانى دكەت ۋە ئەم دشتين بېژين كو ئەھ ھۆزانتان دەسپىكا ھۆزانتان مشەخبوونى بوويە ۋە بەرى ھەر ھۆزانتانەكى دى ئەھ دەرگە ھە قوتايە د تۆرى كوردى دا ۋ دە ھەمى ژيانا خۇدا دەربەدەر ۋە دويىر ژ كوردستانى ژايە، سالجى كوپى بەخشى كوپى ئەحمەدى ھەسنەبەكرى، ل سالا (۱۹۲۴) ئى ل گوندى ھەسنەبەكرى ل دەھرا دەشتان ل روژ ھەلاتا باژىرى ئامېدىي پەيدا بوويە، ژ بىنەمالەكا كورد پەرورە ۋە رەوشنەبەرە ، ژ عىلا مزويرى ژوورى يە ل سالا (۱۹۲۲) ئى دەست ب خويندنا قورئانا پىروژ ل جەم بابى خۇ كرى، پەرتوكىن ئايىنى ب رىكا فەقياتى ل گەلەك گوندا گەريايە، ل باژىرىن مينا ئامېدىي، مىسلى خويندییە شارەزايى ئايىنى ئىسلامى دا پەيدا كرى يە.

سالجى، مروفەكى ھوشيار ۋە تىگەھشتى بو، بەرامبەرى گەلى خۇ يى راست ۋە دروست بو، خودان ھزر ۋە باوەر ۋە بىر بار بو، نەشيا چاقىن خۇ ل زۇردارى دوژمنان ۋە رىگىرىت ۋە سىياسەتا شوڧىنى ۋە كەقنە پەرستا رىژىما پاشايەتى ل عىراقى قەبوئل بگەت، ۋى دەمى مللەتى مە دەسروپەرەكى ئالوز ۋە پاشكەقتى دا بوولەور ل سالا (۱۹۴۲) ئى دەست ھاقىتە چەكى شەرفى ۋە دەست ب خەباتى كر ۋە گەھشتە بارزانىي نەمەر ۋە پشكدارى د سەرھلدانا بارزان دا كر، سالا (۱۹۴۵) ئى پشكى تىكچوونا سەرھلدانا سىي يا بارزان، دگەل رىبەرى سەرھلدانى ۋە ھزاران كورين كوردستانا عىراقى چوونە كوردستانا ئىرانى ۋە ل وئىرى ددەمەزئاندنا كۆمارا كوردستانى (مهاباد) دا پشكدار بوون.

دىسان ل روژا ۱۸/۶/۱۹۴۷ دگەل بارزانىي نەمەر ۋە (۵۰۰) چەكدارىن گەرناسىن كورد ئەووين ب رىبەريا قارەمانى مللەتى بارزانىي نەمەر ۋە دگەل لەشكەرى سى دەولەتا شەپكرين ۋە رىكا خۇ شەقكرين ۋە ل رويبارى ئاراس دەرياز بووين ۋە چووينە ئىكەتيا سوڧىتىيى يا بەرى، تىكەليا جفاكى سوڧىەتى ۋە مانا ۋى ل وئىرى بو چەند سالىن دويىر ۋە درىژ ۋە ديتنا جىھانەكا نوى، كارتىكرنەكا مەزن ل ژيانا ۋى كر ۋە بىروباوهرين شورەشا ئوكتوبەرى دى ۋى بەرپابوو، ل

(تاشقەندى) پايتهختى كۆمارا ئۆزبەكستانا سوڧىتى بوويە ماموستا ل وئىرى ئن ئىنا ۋە ئاكنجى بوو.

پشكى شۆرەشا ۱۴ تىرمەھى ل عىراقى ۋەكو ھەمى ھەقالىن خۇ قەگەريا عىراقى لى ديارە (سالجى) ب سەروپەرى ھنگى يى بزاڧا رزگاربخووا كوردى ل عىراقى رازى نەبوو ۋە ھندەك دىتن ۋە بو چوونين نوى ھەبوون، لەورا جەھى داخى بوو جارەكا دى قەگەريا قە ئىكەتيا سوڧىتىيا بەرى ۋە ل تاشقەندى ما ۋە خانەنشين بوو ۋە پشكى ژيانەكا پرى تىكوشان ۋە بەرگرى ۋە بزاڧەكا ئىكجار مەزن دەسنگەرىن خەباتى دا ل ھەيڧا تىرمەھى ل سالا (۱۹۹۶) ئى ل وئىرى چوو بەر دلوفانئا خودايى مەزن.

ھۆزانتان (سالجى بەخشى) ئەڧىندارى ھاڧىنگەھىن كوردستانى ب تايبەتى دەھرا ئامېدىي ۋە ئەڧىندارى كوپىتكىن چىايىن بلىندىن دەھرا ئامېدىي ۋە باژىرىن كوردستانى بوو ۋە بىرا خۇ ل كانىين كوردستانى ئىنايەقە ۋە جوانيا كچىن كوردان نادەتە ب گشت خەملا جىھانى ھەر دىي پارچە ھۆزانتى دا ديار دكەت ل بن ئاڧى (ئەڧىنا ۋە لات) تىدا دىڧىت:

ئىك روژ ژيانا وان ۋە سويلاف ۋە سەرسنك

نادەم بە مولكى جىهان ۋە بەكك

بشيش ۋە شرىن ۋە گارە ۋە رىژگارو لىنك

نادەم بە كىمەلاى ۋە ئەلب ۋە كاريات ۋە كارزىنك

ئامېدى ۋە جزىر سابلاغ ۋە دھوك ۋە دىرك

نادەم بە لەندەن ۋە پارىس ۋە جنىڧ ۋە لەبىيىك

ئىك جرفە ئاڧا پىنجوين ۋە چار چەل ۋە بىرك

نادەم بە نىل ۋە ئامەزۆن ۋە فرات ۋە ھند ۋە گىرك

ئىك كىژە كوردا چاڧرەشا ب زولف ۋە گىڧك

نادەم ب گشت عەلمودان لىڧ سوورين بى بسك

(حەيڧا گران) پارچە ھۆزانتەكا (سالجى بەخشى) يە كو

بەحسى وان دەردەسەرى ۋە زۇردارى ۋە نەخوشىين ب سەرى

گەلى مە دا ھاتىن دكەت ۋە پەيمانين دى مللەتى مە ھاتىنە

مۆركىن ۋە ژئافىرنا شوڧەشەين كوردى ب شى رەنگى ھۆزان

قەھاندییە:

چوون ۋە بۆرىن سال ۋە زەمان

ل مە بوون دوژمن مەجلىسا لوژان

تىك پىچاين ۋە قەنج قە ھىران

ژ مە ستاندن خوڧى ۋە ژيان

كورد ھىلانە كول ۋە كوژان

ئىك دويىركىن باب ۋە بران

بو كورد نەھشت وار ۋە كوستان

پىڧكە سوڧىن حەيڧا گران

دىسان (سالجى بەخشى) پەسنەكا جوان بو باخچە ۋە

چىمەن ۋە گولزارين كوردستانى دكەت ۋە تىكەلىك ب زاراڧىن

كوردى ۋە بى جوداھى دىڧىت:

چىم باغەكى تو بى گول ۋە بى رەيخان

نە سوورە گولە ۋە نەبوئەى سىڧان

نە خەمل ۋە رويش نەگىڧك بادان

نە بىنەوش ۋە ئاسمىن نە چىچەك شىلان

ل باتى نىژىرگ ۋە نەسرىن باويزان

ل ھەر چار كنارت درك ۋە زىوان

ل ئاڧ جولانا پلىگ ۋە شىران

مار ۋە مشك لى دكەن گوڧەند ۋە سىران

رەنگ بەست ۋە زئار ھشك ۋە بى خودان

بە چاڧان دىبىنى روڧ تىتە كىشان

مردن چىترە بەم حالە ۋە ژيان

بەس ناوت ماوہ باغ ۋە گولستان

زمانين ھۆزانتان (سالجى بەخشى) دزانين ۋەكى رۇسى ۋە

يۆزبەكى ۋە عەرەبى، يا ھەزى گوتنى يە كو ب زمانى

عەرەبى پارچە پەخشانەك ل سەر ۋەڧاتا بارزانىي نەمەر

نقىسى يە.

دىسان پارچە ھۆزانتەكا دى پەسنا ھەر سى ۋەرزىن

سالى دكەت ۋە دىڧىت:

عەور، رەش داگرت بەر گىر ۋە لاتىن چيانە

پىرمژ ۋە تەمە، تەرگ ۋە بەفر ۋە بارانە

دول ۋە گەلى يىن گازى كرى ئاڧ سەراكرىيانە

چ قە وما يە ھەيڧا كەو چەرە تازە ل ئەسمانە

سەر پاھىزە نە كانوینە ۋە زڧستانە

ئەھ تەرگ ۋە گەرمە خەندقاندىن سەر گىژو دل ئىشانە

زىھەر:-

*گوفارا پىشەنگ -ژمارە (۱۷) سالى حەڧتەم-

گەلاويز (1989 -بەرەڧكرن) (ئىدرىس چەلكى) -بەر

پەرى (۵۰۸). (50 - 49 -

*مالپەرى ئامېدىي -بەرەڧكرن- ھىرش كەمال

رىكانى

*سترانى زارگوتتا كوردا يە تارىقىي -ئوردىخانى

جەللىل - چاپخانەى كۆپى زانىارى كورد- بەغدا- ۱۹۷۷-

بەر پەرى (۵۰۲).

تېيىنى:

ھەلبەست ۋەك چاوا ھاتىنە نقىسىن مە ۋەسا

بەلاڧكرىنە بى راستڧەكرن ۋە دەسكارى.